

УДК 378.1; 371.3

О. О. Матвєєв, М. М. Альошин

КУЛЬТУРА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЯК УМОВА І РЕЗУЛЬТАТ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-БУДІВЕЛЬНИКА

Явище і феномен „культура” полідефінітно в сучасній педагогічній та професійно-педагогічній практиці в антропологічному контексті перетворення внутрішнього світу особистості і середовища, що є наслідком перетворення внутрішнього світу і вирішення потреб, протиріч, дилем, проблем, завдань та інших умов вибору в реалізації особистісного, соціального і професійного напрямків самовдосконалення, самореалізації, взаємодії.

Виділимо дефініції „культура” з різноманіття традиційних електронних джерел, фасилітуючих розуміння значущості даного феномена в становленні особистості як професіонала, громадянина, сім'янина; єдність даних напрямків неможливо розділити, тому сучасна практика наукового (психолого-педагогічного) знання наголошує, що будь-які деформації і перекоси в гармонізації відносин особистості в середовищі і діяльності в кінцевому (граничному) результаті летальні для особистості і суспільства (А. Адлер, З. Фрейд, А. Маслоу, Л. С. Виготський, А. В. Мдрик, І. Г. Малкіна-Пих і ін.):

– культура – складне міждисциплінарне загальнометодологічне поняття, яке фіксує як загальна відмінність людської життєдіяльності від суто біологічних форм життя, так і якісну своєрідність конкретних прояв цієї життєдіяльності: у визначенні епохи (антична культура) у різних суспільств, народностей, націй (культура майя, російська культура і т. п.) особливості свідомості, поведінки і діяльності людей в конкретних сферах життя (культура праці, спілкування і т.п.). У більш вузькому сенсі – сфера духовного життя людей (В. Л. Бенін, термінологічний словник „Культура і освіта”);

– культура – штучний, антропо-соціогенний світ, зміст і форми якого є одночасно і засобами, і цілями творчої діяльності людини;

– культура (від лат. – обробіток, виховання, освіта, розвиток, шанування) – сукупність штучних порядків та об'єктів, створених людьми на додаток до природних, форм людської поведінки і діяльності, набутих знань, образів самопізнання та символічних позначень навколишнього світу. Культура є продуктом спільної життєдіяльності людей, системою узгоджених процедур і способів їх колективного існування, діяльності та взаємодії, позначень і оцінок, впорядкованих правил і соціально прийнятних технологій задоволення групових та індивідуальних інтересів і потреб (як матеріальних, так і пізнавальних,

оціночних і т. д.), реалізованих у формах людської діяльності (Н. В. Шишова);

– культура, як категорія сучасної системи наук, об'єктивно відображає по-потреба в формуванні механізмів та умов антропологічного середовища у виявленні, реконструкції та ретрансляції об'єктів і продуктів діяльності людини в мікро-, мезо-, макро- і мегамасштабі.

Мікромасштаби визначаються полем діяльності людини в розмірах відносин його родини, близьких колег, друзів, об'єктивно заохочують позитивні моделі і механізми розвитку і саморозвитку й які припиняють негативні форми відносин, що ведуть до деструкцій в полі особистої, соціальної та професійної сфер діяльності і спілкування.

Мезомасштаби визначаються полем діяльності людини в розмірах колективу цеху або групи дослідників, зайнятих вирішенням однієї проблеми або мети; максимальна кількість, включених в дану діяльність складає близько 100 чоловік.

Макромасштабу визначаються полем діяльності людини в розмірах колективу підприємства або єдиного циклу виробничих відносин, вирішальних випуск готового товару або продукту.

Мегамасштабі визначаються полем діяльності людини в розмірах однієї професійної групи або спеціальності.

Культура як продукт антропологічного середовища являє собою гносеолого-аксіологічну або аксіолого-герменевтичну матрицю, що створюють передумови для саморозвитку і самореалізації особистості, включеної в діяльність і спілкування в особистісному, соціальному і професійному планах, які зумовлюють збереження і примноження благ і багатств в мікро-, мезо-, макро- і мегамасштабі, що реалізують ідеї сучасної педагогіки і психології, фасилітують включення особистості в систему полісуб'єктних відносин і суб'єкт-об'єктних перетворень, що розкривають особистість у повному розумінні даного феномена у грі, навчанні, праці та відпочинку.

Під *культурою* ми будемо розуміти ресурс антропологічного простору, який визначається науковим знанням на вектор перетворення особистості в середовищі або сукупність моделей-матриць, фасилітуючих засвоєння норм, відносин, способів і механізмів перетворення об'єктивної реальності в узгодженій системі загальнолюдських і спеціально-модифікованих (особистісно, професійно, мультисредово та ін.) цінностей, правил поведінки, що сприяють соціалізації, самовизначенню, самореалізації, самовдосконаленню та саморозвитку особистості в середовищі в мікро-, мезо-, макро- і мегамасштабі.

В контексті культурологічного підходу дослідження у професійній педагогіці обумовлені характером і специфікою реалізованих процесів, реалізацією ФГОС (спочатку – загальнокультурні компетенції – ОК, потім сукупність професійних компетенцій – ПК).

Під терміном „компетенція” будемо розуміти слідом за В. І. Байденко, О. Л. Ворожейкіною, Е. Н. Карачаровою, Н. А. Селезньювою, Л. М. Тарасюк – динамічну комбінацію характеристик (що відносяться до знання і його застосуванню, уміння, навичок, здібностей, цінностей і особистісних якостей), що описує результати навчання за освітньою програмою, тобто те, що необхідно випускнику вузу для ефективної професійної діяльності, соціальної активності й особистісного розвитку, які він зобов'язаний освоїти і продемонструвати.

У такому контексті компетентнісний підхід в структурі культурологічного знання забезпечує формування компетенцій згідно їх моделі визначення і реалізації в структурі навчальної, позанавчальної діяльності та самостійної роботи студентів інженерів-будівельників. Компетентнісний підхід забезпечує своєчасне перетворення освітніх ресурсів в систему затребуваних якостей, компетенцій, моделей перетворення і реалізації ідей і системи знань в умовах сучасної професійної освіти і його верифікації у виробничій діяльності, в нашому випадку - в структурі інженерно-будівельної спеціалізації.

Під культурологічним підходом ми будемо розуміти методологічний підхід, який вивчає подію або явище в контексті феноменології культури, в узгодженій або трансформованій обумовленості її моделей, цінностей, норм, способів пізнання і перетворення об'єктивної реальності. Специфіка культурологічного підходу у вивченні педагогічних процесів, пов'язаних з діяльністю та отриманням її продуктів у студентів інженерів-будівельників, узгоджується в напрямку трьох складових:

- *індивідуально-особистісного* визначення вершин, способів реалізації, пізнання, перетворення, ретрансляції основ взаємодії і практик, що дозволяють особистості здійснювати різні види трудової, міжособистісної і дозвіллевої роботи, що визначає свої можливості в контексті новоутворень і еталонів в діяльності, культурі, науці, мистецтві, сприяючої соціалізації, самореалізації, саморозвитку та самовдосконаленню;

- *інженерно-професійного* визначення, де особистість інженера-будівельника визначає свої цілі і будує моделі відносин, перетворення об'єктивної реальності, формує компетенції, особистісні якості, цінності, які системно розкривають людину в праці та спілкуванні згідно з нормами професійної взаємодії і системою обмежень просторово-часового генезу;

- *соціально-культурного*, де власне і відбувається інтеграція всіх якостей, властивостей особистості, системи цінностей, моделей діяльності і спілкування, культури і мистецтва, науки і релігії, різних напрямків антропологічного знання, що характеризує людину з певної точки зору і реалізовує його можливості в одному або кількох його напрямках.

У роботі під *культурологічним підходом* будемо розуміти систему і механізм трансформації новоутворень і ресурсів, моделей пізнання і перетворення об'єктивного в особистості в трьох взаємодоповнюючих напрямках: *індивідуально-особистісному, інженерно-професійному, соціально-культурному*, що створюють умови для пошуку, вивчення, розуміння специфіки і якості одержуваних продуктів педагогічної взаємодії. Три виділені напрями являють собою колінеарні вектори, за якими відбувається побудова моделі і її реалізація в мікро-, мезо-, макро- і мегамасштабі.

Акмеологічний підхід у структурі культурологічного та діяльнісного, системного та синергетичного є складовою частиною, обумовлений нами слідом за А. А. Деркачем, Н. В. Кузьміною – методологічним підходом, фасилітуючем вивчення явищ, подій, процесів, пов'язаних з постановкою проблеми знаходження вершини здібностей, схильностей, уподобань, вищих почуттів, якостей, цінностей, моделей пізнання і перетворення, способів вирішення обумовленої проблеми, результатів у досягненні поставлених вершин і в оцінці даної діяльності в різних напрямках сучасної педагогічної практики, що узгоджує тенденції, умови, принципи, функції та технології здійснюваної роботи.

Системний підхід дозволяє визначати і вирішувати проблеми, пов'язані з цілісністю і інтеграцією культурологічних та інших основ педагогічної взаємодії, де наш інтерес лежить у площині процесу формування культури самостійної роботи інженера-будівельника і виявлення процедур і ресурсів визначення результатів даного процесу в узгодженій системі відносин, якостей, тенденцій формування культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника. Тенденції формування культури самостійної роботи, виявлені О. А. Козиревою (тенденція гуманістичної спрямованості реформування системи освіти; тенденція обліку нормального розподілу (розподілу Гауса) в процесі вивчення і формування культури самостійної роботи; тенденція створення і розвитку в освітньому процесі освітньої установи умов для формування потреб у самонавчанні, самовдосконаленні, самореалізації; тенденція відповідності зовнішнього професійно-педагогічного впливу внутрішній природі суб'єктів освітнього процесу; тенденція багаторівневої, безперервної системи професійної освіти в моделі „Освіта через усе життя”), ми доповнимо ще однією, пов'язаною з професійною спрямованістю інженерів-будівельників – тенденція уніфікації та оптимізації інженерно-професійного становлення особистості в освітньому закладі та на робочому місці. Дана тенденція дозволяє врахувати потреби суспільства, особливості особистості в отриманні професійної освіти з урахуванням соціального замовлення на дану професію і формування у особистості моделі створення благ і продуктів в структурі діяльності і спілкування.

Синергетичний підхід у структурі культурологічного знання дозволяє виділити перспективи та механізми, моделі і умови

самоорганізації особистості в середовищі, опосередкованому трьома виділеними напрямками культурологічного знання: *індивідуально-особистісному, інженерно-професійному, соціально-культурному*, що створюють перспективи для пошуку і знаходження варіантів оптимізації педагогічних процесів, в тому числі і процесу формування культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника.

Самоорганізація в процесах самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації поки в педагогічній практиці мало вивчена, але роботи В. І. Андрєєва, А. А. Деркача, Н. В. Кузьміної та ін. підштовхують нас до пошуку умов і ресурсів реалізації синергетичного підходу у постановці проблеми вершини розвитку професійних якостей і властивостей особистості і її рішення в структурі формування культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника.

А. Г. Асмолов в якості системоутворюючої підстави, що забезпечує прилучення людини до світу культури і його саморозвиток, виділяє цілеспрямовану спільну діяльність. У нашому випадку – процес формування культури самостійної роботи детермінований зовнішніми і внутрішніми чинниками. До зовнішніх факторів ми відносимо систему і якість освітньо-виховних засобів і ресурсів, до внутрішніх чинників відносимо спадковість і здатність до різних видів діяльності в контексті процесуальних основ професійної педагогіки, тобто навчання, освіти, виховання, розвитку, самовиховання, самонавчання, самоосвіти, саморозвитку, самовизначення, соціалізації, адаптації, самовдосконалення, самореалізації та ін. У такому ракурсі надалі буде визначена культура самостійної роботи інженера-будівельника.

У контекстному гносеолого-історичному аналізі, вивчаючи феноменологію гносеологічної одиниці сучасної педагогіки „культура самостійної роботи” (КСР), ми підійшли до висновку, що вона неоднозначна, тому що, з одного боку, – це категорія культурології та психосоціології зі своїми специфічними соціально обумовленими механізмами трансформації свідомості і моделей взаємовідносин суб'єкта культури і суспільства в психосоціальному конгломераті досвіду людства і особистості в мікро-, мезо-, макро-і мегамасштабі, з іншого боку, – це категорія педагогіки, в рамках якої можуть бути виділені і використані на практиці системи принципів, методів, прийомів, форм, засобів, методик, технологій педагогічної взаємодії і навіть методологічних підходів, фасилітуючих розуміння необхідності формування культури самостійної роботи суб'єкта діяльності, спілкування, культури та ін., як механізму соціалізації, самовизначення, самореалізації, самовдосконалення та взаємодії (Редліх С. М., Козирева О. А., Горбунова І. А. та ін.)

Під культурою самостійної роботи інженера-будівельника ми будемо розуміти сукупність формально-логічних, змістовно-методологічних вимог і норм, які пред'являються до самостійної роботи як психолого-педагогічного феномену, обумовлює становлення,

формування і розвиток особистості, здатної адекватно будувати професійно-діяльнісні моделі, фасилітуючі вивчення проблем, їх аналіз і рішення в традиційних і нестандартних формах, що призводять до оформлення патентів на винаходи і рацпропозиції, а також різноманітним працям інтелектуальної власності і благам, що створює передумови для розвитку засобів, форм, умов, технологій професійно-трудової діяльності і спілкування.

В умовах переходу на дворівневу структуру вищої професійної освіти можна побудувати дефініцію терміну „культура самостійної роботи інженера-будівельника” з позиції основної гносеолого-дидактичної одиниці (компетенції) – це матриця перетворень структур, якостей, цінностей, моделей, мотивів, цілей і завдань особистості, включеної в систему соціально-професійних, цивільно-правових і культурно-дозвіллевих відносин в мікро-, мезо-, макро-і мегамасштабі, обумовлює побудову і реалізацію вектора саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації в соціально і особистісно значущих напрямках, що визначають умови для створення, споживання і розподілу матеріальних благ у відповідності з нормами громадських та індивідуальних відносин, що створюють і зберігають людське в людині і суспільстві.

У контексті компетентнісного підходу можна навести ще одне визначення *культури самостійної роботи інженера-будівельника* – це соціально обумовлений і особистісно значущий механізм формування різноманітних компетенцій у суб’єкта діяльності, культури і спілкування, зумовлює і/або фасилітуючий включення особистості в професійно-ділові, соціально-педагогічні, культурно-дозвільні відносини, де смисли діяльності та спілкування лежать в полі ресурсів і результатів антропологічного генезу, а цінність і сенс результатів перетворення є історія народження і становлення суспільства і кожної людини в повному розумінні цього слова. Іншими словами *культура самостійної роботи* – це мірило людського в людині, де сама людина стає на позицію першовідкривача, родоначальника, майстра, творця історії, техніки, культури, виробництва, спорту та інших галузей діяльності людського розуму, моралі і фізичної праці, що створюють людину в соціально важливих, особистісно значимих напрямках, в ході яких зростання і становлення є функцією діяльності, самовдосконалення та самореалізації – продукти, благополуччя і стійкість особистості – умови збереження, результати перевірки істинності моделей відносин і перетворень в середовищах.

Розглянемо типологію сформованості культури самостійної роботи інженера-будівельника, яка в своєму потенціалі містить модель формування культури самостійної роботи. Потреба в даній типології формування та сформованості культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника об’єктивна, тому що необхідно пояснити зв’язок рівневої моделі формування культури самостійної роботи і типів

сформованості культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника:

1) *виконавець* (низький рівень сформованості культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника, який обумовлений можливістю виконання завдань, що визначають перспективи використання різних завдань, безпосередньо пов'язаних з формуванням знань, умінь, навичок та компетенцій загальнонавчальних генезу, де способи фіксації інформації є базою, яка зумовлює перехід на більш високий рівень сформованості культури самостійної роботи);

2) *учень* (середній рівень сформованості культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника – знання способів фіксації інформації дозволяють студенту моделювати різні компоненти провідної діяльності, де практика і її окремих випадок – виробнича практика є критерієм ефективності організовуваної діяльності);

3) *працівник* (високий рівень сформованості культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника – знання способів фіксації інформації, компетентність в моделюванні інноваційних засобів забезпечують належний рівень і якість здійснюваної роботи і високу кваліфікацію працівника);

4) *майстер* (професійний рівень сформованості культури самостійної роботи інженера-будівельника – на даному рівні у інженера-будівельника з'являється штат співробітників, що займаються вирішенням поставлених ним проблеми; даний рівень досяжний тільки у студентів заочної форми навчання, включених в систему управління виробництвом і якістю продукції, що випускається).

Зумовленість формування культури самостійної роботи студента інженера-будівельника системно відображена в феноменологічній та технологічній моделі формування культури самостійної роботи, де система принципів формування культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника грає роль кордонів можливостей і припущень в системі формування цінностей, моделей, знань, умінь, компетенцій і способів раціональної організації праці; сукупність методів і засобів визначає вибір технології навчання та рівень сформованості компетенцій в структурі педагогічної взаємодії; критерії та показники сформованості культури самостійної роботи студента інженера-будівельника впливають із специфіки дослідження, що організується і пояснюють отриманий і прогнозований результат цього процесу.

Уточнимо і опишемо тенденції формування культури самостійної роботи інженера-будівельника, взявши за основу сукупність тенденцій, виділених О. А. Козиревою:

- гуманістичної спрямованості реформування системи освіти;
- урахування нормального розподілу (розподілу Гауса) в процесі вивчення і формування культури самостійної роботи;

- створення і розвитку в освітньому процесі освітньої установи умов для формування потреб у самонавчанні, самовдосконаленні, самореалізації;

- відповідності зовнішнього професійно-педагогічного впливу внутрішній природі суб'єктів освітнього процесу;

- багаторівневої, безперервної системи професійної освіти в моделі „Освіта через усе життя”);

- уніфікації та оптимізації інженерно-професійного становлення особистості в освітньому закладі та на робочому місці (додана).

Тенденція гуманістичної спрямованості реформування системи освіти визначається нами як специфічна область людинознавства, фасилітуюча розуміння необхідності реформування системи освіти згідно гуманістичної парадигми реформування вищої школи в реалізації законодавчої бази та норм суспільної моралі в постановці і вирішенні проблем освіти та пов'язаних з ним рішень і практик. Тут мається на увазі перегляд закону „Про освіту, інноваційна законодавча політика в сфері освіти і культури, виробництва і будівництва, дозвілля та спорту”. Немає необхідності говорити про цілісність і унікальність кожної особистості, включеної в процес здобуття освіти та реалізації його в практичній діяльності. Гуманізм як цінність людинолюбства об'єктивна, але проблема полягає в тому, що, не доотримає певні знання, вміння, навички, компетенції, суб'єкт діяльності, науки, культури та ін. поставлений в умови невпинного пошуку заміни або реконструкції моделі діяльності, де держава в мережі інститутів і установ, перетворюючи сукупність досягнень сучасного суспільства в не заможні акти в структурі програм, коментарів, систем, виконавчих листів та ін. атрибутів цивілізованого суспільства, на грань вимирання або доісторичного чи первісного співіснування, забезпечує суб'єкта сучасного пространства тією системою цінностей, де він поставлений в умови неймовірного тиску і складності виживання, які здійснюються завдяки цінності гуманізму і безпосередньо з нею пов'язаними феноменами і явищами. Наступна тенденція безпосередньо пов'язана з попередньою.

Тенденція обліку нормального розподілу (розподілу Гауса) в процесі вивчення і формування культури самостійної роботи інженера-будівельника являє собою закономірність, що враховує розподіл здібностей, схильностей, інтересів і переваг всієї генеральної сукупності (громадяни РФ) і вибірки (наприклад, студенти певної спеціальності). У такому контексті розробляються інноваційні засоби, методи, форми, технології формування, розвитку та навчання даної категорії громадян. Облік здійснюється в узгодженій послідовності з іншими тенденціями. А також системою принципів педагогічної взаємодії.

Тенденція створення і розвитку в освітньому процесі освітньої установи умов для формування потреб у самонавчанні, самовдосконаленні, самореалізації суб'єктів навчальної і трудової

діяльності. Тут мається на увазі студентів, які здобувають освіту в очній і заочній формі. Крім того, дана тенденція фасілітує розуміння важливості створення продуктів праці і моральних, гуманістичних їх виразів в культурі, науці, мистецтві, релігії, спорті та інших напрямках сучасної системи людинознавства.

Тенденція відповідності зовнішнього професійно-педагогічного впливу внутрішній природі суб'єктів освітнього процесу полягає у пошуку моделі формування культури самостійної роботи та компетенцій згідно специфіки вибірки суб'єктів освіти і мети освіти, що реалізовується на практиці в установі вищої професійної освіти. Тут мається на увазі те, що рівень знань і здоров'я абітурієнтів та студентів, що поступили, залишає бажати кращого, але, не дивлячись на цей факт, сучасна педагогічна наука і практика знаходить способи і методи, засоби і технології навчання різних суб'єктів освітнього простору в мережі вузів, що реалізують стандарти ФГОС тієї чи іншої спеціальності.

Тенденція багаторівневої, безперервної системи професійної освіти в моделі „Освіта через усе життя” реалізується потребами майбутніх інженерів-будівельників у створенні тих ресурсів антропологічного поля, які забезпечать їм, так звану, – гідну старість, тобто буде і людський ресурс, і матеріальні блага, і система морально-етичних відносин, яка стабільно захищає і страхує їх від різних ризиків і незапрограмованих наслідків, пов'язаних і з виробничою діяльністю, і з системою оцінки і винагороди результатів праці. Прикладом може бути втрата працездатності або вимушена відпустка по догляду за хворим, які потребують його опіки. Багатогранність людських відносин і специфіка моделі „Освіта через усе життя” дозволяє людині зорієнтуватися і перекваліфікуватися з урахуванням підтримки держави та індивідуальних можливостей. Поки дана модель залишається лише ідеалом, який необхідно реалізувати на практиці. В дійсності, інженер-будівельник (як і будь-який інший громадянин нашої країни) поставлений в умови отримання освіти завдяки сформованому компоненту культури самостійної роботи, фасілітуючий пошук, апробацію та впровадження моделі професійної самореалізації та пошуку ресурсів матеріального і морального регулювання даних відносин. Це, насамперед, пов'язано, з ієрархією потреб (приклад, А. Маслоу) і смислами життя (В. Франкл).

Тенденція уніфікації і оптимізації інженерно-професійного становлення особистості в освітньому закладі та на робочому місці фасілітує розуміння пошуку і знаходження рішення проблеми формування культури самостійної роботи інженера-будівельника в умовах ОУ і виробничих відносин. Дана тенденція дозволяє врахувати потреби суспільства, особливості особистості в отриманні професійної освіти з урахуванням соціального замовлення на дану професію і формування у особистості моделі створення благ і продуктів в структурі діяльності і спілкування. Специфіка інженерно-професійного

становлення особистості об'єктивно виділяє пріоритети в знанневому та ціннісному аспектах перетворення об'єктивної реальності, де суб'єкт навчання і освіти, поставлений в умови пошуку оптимальних для нього форм і методів навчання, засобів та технологій, що сприяють його соціалізації, самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення.

Тенденції формування культури самостійної роботи студента інженера-будівельника визначили вибір системи принципів формування культури самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника.

У цьому напрямку можна виділити наступну систему принципів полісуб'єктної взаємодії, фасилітуючих формування культури самостійної роботи, що є вектором формування та розвитку особистості і засобом, що підштовхує до усвідомлених процесам самовизначення, самовдосконалення, самореалізації:

Принцип науковості в системі сучасного знання і культури:

– принцип послідовності, системності, систематичності у вивченні об'єктивної реальності зовнішнього і внутрішнього генезу;

– принцип міцності, результативності, заможності інтелектуальної та фізичної діяльності;

– принцип єдності теорії і практики в побудові моделей діяльності та спілкування;

– принцип єдності свідомості і діяльності у становленні особистості як унікальної цінності сучасного світу;

– принцип культурозгідності і природозгідності виховання, навчання, освіти, розвитку в їх єдності і унікальній полісуб'єктній матриці формування інтересів, схильностей, уподобань, мотивів, цілей, умов, принципів, рівнів домагань, моделей самооцінки, взаємооцінки, спілкування, поведінки, самовизначення, самовдосконалення, самореалізації та ін;

– принцип соціалізації та адаптації через значиму діяльність і спілкування;

– принцип аксіакмеологічних і гносеолого-герменевтичних основ взаємодії в соціумі, а також самовдосконалення та самореалізації особистості протягом усієї життєдіяльності;

– принцип урахування індивідуальних особливостей особистості в мультісередовному її формуванні та розвитку;

– принцип адекватного відображення об'єктивної дійсності в полісистемному розгляді подій, явищ, умов, тенденцій, закономірностей та ін.;

– принцип гуманної цілеспрямованості та діалектичної ієрархічності самовираження і росту особистості в мультісередовому конгломераті її ідей, думок, мрій, почуттів, емоцій та ін. індивідуально-особистісних особливостей, включених прямо і побічно в загальне поле культури, науки, мистецтва та ін;

– принцип здоров'язберігаючої системи психобіологосоціального розвитку особистості в культурі діяльності та спілкуванні.

Принцип езотеричності і діхотомічності у становленні, формуванні, розвитку особистості та культурно-історичного поля, створюваного, трансформованого, ретрансльованого, оновлюваного в мікро-, мезо-, макро-, мега- і космомасштабах:

– принцип ситуативного самовираження і благополуччя особистості в середовищі;

– принцип психоемоційного та морально-гносеологічного комфорту та особистісно-професійної спроможності, результат яких опосередкований такими езотеричними і діхотомічними феноменами, як віра, надія, любов, добро і зло, відповідальність, гуманізм, затребуваність та ін.;

– принцип індивідуальної симпатії-антипатії, агностицизм якого впливає на продуктивність діяльності та спілкування, на здоров'я і благополуччя особистості і соціуму в цілому.

Дані принципи є ні що інше, як результат аналізу діяльності студентів інженерів-будівельників в методологічному контексті їх становлення, формування та розвитку. Дотримання системи принципів полісуб'єктної взаємодії, фасилітуючих формування культури самостійної роботи, є дотриманням умов позитивного формування і розвитку культури самостійної роботи суб'єкта діяльності - студента інженера-будівельника і педагога, що організує навчальну та направляє самостійну діяльність студента. Можливості формування культури самостійної роботи завдяки виявленим нами двома складовими є двостороння монета полісуб'єктних і суб'єкт-об'єктних відносин і перетворень, які свідчать про невтомну боротьбу наукового та езотеричного в науці, культурі, мистецтві.

Функції формування культури самостійної роботи інженера-будівельника зведемо до наступних:

– *ціннісно-цільова* функція формування культури самостійної роботи інженера-будівельника визначає специфіку побудови цілепокладання і формування в контекстній постановці цілей системи цінностей, яка зумовлює формування особистості в триєдності соціально-педагогічного ресурсу - трудового, цивільного та сімейного, які забезпечують збереження суспільства в його споконвічному конгломераті і специфіки культури, науки і моралі громадського менталітету, що сприяють становленню особистості і формуванню тих рис і якостей, які затребувані в гуманістичних відносинах суб'єктів діяльності та спілкування;

– *соціально-адаптивна* функція формування культури самостійної роботи інженера-будівельника характеризує процес і результат з позиції затребуваності суб'єктів і їх пристосованості до умов праці і взаємодії; дана функція визначає специфіку і якість реалізованих процесів, підтверджує істинність теорії і практики в освоєнні стандартів освіти та реалізації ідей і політики реформування системи професійної освіти;

– *професійно-діяльнісна* функція формування культури самостійної роботи інженера-будівельника визначає специфіку та призначення вибору засобів, методів і умов отримання професійного, затребуваного суспільством результату, системно аналізованого з різних позицій педагогічного та інженерного (технічного) знання;

– *комунікативно-інформаційна* функція формування культури самостійної роботи інженера-будівельника визначається специфікою та потребами суб'єктів суспільства в багатоаспектному, різноплановому спілкуванні і всіляких сучасних комунікаціях, фасилітуючих обмін знаннями, інформацією, думками і зумовлюють формування та реконструкцію світогляду особистості інженера-будівельника;

– *здоров'язберігаюча* функція формування культури самостійної роботи інженера-будівельника визначається специфікою і пріоритетами освіти в реалізації ідей сучасної педагогічної та психологічної теорії і практики, що привертають суб'єктів суспільства до самопізнання, веденням здорового способу життя, залученням до культури і спорту, формуванням моральної, гуманістичної позиції на проблеми сучасної педагогіки і психології, професійно-ділових відносин, конкурентоспроможності та гнучкості в прийнятті рішень і перетворенні об'єктивної реальності в контексті екологічного, економічного, державно-регіонального, цивільно-патріотичного та інших пріоритетів здійснення трудових та професійно-економічних відносин.

Від нас залежить процес і результат формування культури самостійної роботи студентів і, як відомо, даний процес носить двосторонній характер, і результат сформованості культури самостійної роботи студента відбивається і на діяльності педагога, моделює і впроваджує індивідуально-особистісні аспекти спілкування і діяльності у виховно-освітньому полі.

Список використаної літератури

1. Козырева О. А. Культура самостоятельной работы как условие развития профессиональных компетенций будущих инженеров-строителей / О. А. Козырева, А. А. Матвеев // Профессиональное образование в России и за рубежом. – 2011. – № 2(4). – С. 107 – 113.

2. Козырева О. А. Модели и типология сформированности культуры самостоятельной работы будущих педагогов и инженеров-строителей в структуре профессиональной деятельности / О. А. Козырева, А. А. Матвеев // Гуманитарная наука сегодня. – 2011. – № 4 (4). – С. 95 – 106.

Матвеев О. О., Альошин М. М. Культура самостійної роботи як умова і результат формування майбутнього інженера-будівельника

У статті наведено аналіз та уточнення термінів „культура” і „культура самостійної роботи” майбутнього інженера-будівельника. Були уточнені типологія, функції та принципи сформованості культури

самостійної роботи майбутнього інженера-будівельника, а також тенденції формування культури самостійної роботи студентів інженерів-будівельників.

Ключові слова: моделі, принципи, види, функції, закономірності формування культури самостійної роботи майбутніх інженерів-будівельників.

Матвеев А. А., Алешин Н. Н. Культура самостоятельной работы как условие и результат формирования будущего инженера-строителя

В статье приведен анализ и уточнение терминов „культура” и „культура самостоятельной работы” будущего инженера-строителя. Были уточнены типология, функции и принципы сформированности культуры самостоятельной работы будущего инженера-строителя, а также тенденции формирования культуры самостоятельной работы студентов инженеров-строителей.

Ключевые слова: модели, принципы, виды, функции, закономерности формирования культуры самостоятельной работы будущих инженеров-строителей.

Matveev O. O., Aleshin M. M. The Self-depending Living Activities Culture as Case-model and Result by Forming a Students-engendering

The article is an analysis of a models and features forming a self-depending living activities culture by students-engendering. There are determine and approximate types, models, functions and principles of forming a self-depending living activities culture by students-engendering.

Key words: models, types, functions and principles of forming a self-depending living activities culture by students-engendering.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2012 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф., акад. МАНПО Чиж О. Н.

УДК [378. 091. 2 + 001. 891] – 044. 247

В. В. Прошкін

**ЦІЛЬОВИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ
ІНТЕГРАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАУКИ Й ОСВІТИ**

Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти передбачають активне включення майбутніх учителів до науково-дослідної роботи в процесі університетської підготовки. Разом з тим, реалії вищої школи свідчать про те, що науково-дослідна робота не є обов'язковою для всіх